

DE AVONDEN FOREVER

VAN DEZELFDE AUTEUR OVER
OP WEG NAAR HET EINDE VAN
GERARD KORNELIS VAN HET REVE:

*'Ik zou erg graag iets goeds schrijven',
'Niets onmenselijks acht ik mij vreemd' en
'Ik leef voor anderen, dat is beslist een feit'*
(essays) – 2022

Verschenen bij Uitgeverij Fragment

ANDER WERK:

Van Steen (roman) – 2019

Zeg, weet jij nog een leuke tent?
(restaurantrecensies) – 2020

Kijken (fotografie) – 2020

De grafredenaar (verhaal) – 2021

*Misschien was het de apostrof. Over Willem Frederik Hermans
en de bibliofiele editie van Geyerstein's Dynamiek*
(essay) – 2022

Verschenen bij Dijl's Uitgeverij

FRANK VAN DIJL

DE AVONDEN FOREVER



Dijl's Uitgeverij
Rotterdam, 2022

Copyright © 2022 Frank van Dijl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

facebook.com/frankvandijl

facebook.com/dijlsuitgeverij

twitter.com/@frankvandijl

Alle rechten voorbehouden

Eerste druk december 2018 (31 exemplaren ter gelegenheid van de jaarwisseling 2018-2019 verspreid onder vrienden van de auteur)

Herzien en uitgebreid in 2019, 2021 en 2022

ISBN 9789402132526

THUIS KIJKEN ZE MIJ ALTIJD meewarig aan als ik aankondig dat ik op 22 december wéér *De Avonden* ga herlezen. Ik doe dat (bijna) elk jaar, te beginnen op 22 december en daarna elke dag tot en met 31 december een hoofdstuk. Dat zijn de dagen waarop ‘deze geschiedenis’ zich in het jaar 1946 afspeelt.

Mijn eerste exemplaar van *De Avonden* kocht ik in 1971, door De Bezige Bij uitgegeven als deel 22 van de reeks Literaire Reuzenpockets. Later schafte ik de jubileumuitgave van Athenaeum–Polak & Van Gennep aan: die verscheen in 1972 bij het vijftiengjarige jubileum van het boek en beleefde in 1978 een tweede druk. Er staan een paar exemplaren van bij mij in de kast, één ervan is door Reve gesigneerd. Ik heb ook de verstripte versie van *De Avonden* door Dick Matena en de Engelse vertaling uit 2016 die uiteraard *The Evenings* heet.¹ Van mijn vrouw kreeg ik ooit een exemplaar van de allereerste druk uit 1947 cadeau, jammer genoeg zonder stofomslag maar mét de handtekening van Anna Blaman op het schutblad.

O, en natuurlijk bezit ik ook de cd-box met de door Gerard Reve zelf voor de VPRO-radio voorgelezen luisterversie van *De Avonden* en dan heb ik ook nog de verfilming door Ru-

¹ Zie appendix I, blz. 57.

dolf van den Berg met Thom Hoffman in de rol van Frits van Egters op dvd.

Ik weet dat ook anderen de laatste tien dagen van het jaar gebruiken om *De Avonden* al dan niet ritueel te (her)lezen. Hier doe ik verslag van mijn dagelijkse lectuur.

Vandaag las ik dus voor de zoveelste keer de beroemde openingszin die ons terugbrengt naar zondag 22 december 1946, naar ‘onze stad’, naar ‘de eerste verdieping van het huis Schilderskade 66’ en ‘de held van deze geschiedenis’ Frits van Egters introduceert. Heel precies, dit alles, ook al omdat de schrijver vertelt dat het nog ‘in de vroege morgen’ is als Frits ontwaakt. Nog preciezer wordt het in de volgende zinnen. Kwart voor zes is het op het ‘lichtgevend horloge, dat aan een spijker hing’.

Die precieze tijdsaanduiding wordt in het hele eerste hoofdstuk volgehouden. Ik turf twaalf keer dat wordt gezegd hoe laat het is en dan niet alleen ‘half twee’ of ‘twintig minuten over zes’, maar ook ‘zes minuten voor half één’, ‘twaalf minuten over vier’, dus op de minuut af.

Ook wordt veelvuldig vermeld hoelang een handeling (of het ontbreken daarvan) duurt. Frits zit twee uur met een opengeslagen krant voor het raam zonder die krant in te kijken. Hij spreekt van ‘de lege uren’. Het breien van zijn moeder doet hem denken: ‘De pennen tikken als een snelle klok.’

‘Zo verliepen drie kwartier’, lezen we. En: ‘Kostbare tijd, die niet meer te achterhalen is, heb ik vermorst.’

Gaat het in *De Avonden* om het verloop van de tijd? In het eerste hoofdstuk is de tijd nadrukkelijk aanwezig en voor de lezer van nu is goed voelbaar dat sinds 1946 intussen drie-

kwart eeuw is verstreken. Wie moet nog naar zolder om kolen te halen? In welk huis zijn nog kamers onverwarmd? Waar wordt nog naar de radio geluisterd? Waarom belt Joop niet op dat Ina ziek is, maar moet hij dat in persoon komen vertellen? Waarom neem je maar één koekje bij de thee?

Behalve de tijd is in het eerste hoofdstuk benauwenis een belangrijk thema. Daarover gaat de naar de keel grijpende droom die wordt beschreven in de eerste twee bladzijden. Het hoofdstuk besluit met een andere, niet minder angst-aanjagende droom.

Persoonlijk vind ik die droombeschrijvingen een dissonant, juist omdat Reve als Frits van Egters wakker is zijn doen en laten zo realistisch en punctueel weergeeft. Met dromen kun je overal een bepaalde sfeer in brengen, alles verklaren.

De benauwenis zit ook in de omgang van Frits met zijn vader en zijn moeder en hun omgang onderling en in de absurde verhalen die Frits en Louis 's avonds uitwisselen.

Opvallend is het oog voor detail dat niet alleen blijkt uit de precieze tijdsaanduidingen. Frits aanschouwt de haartjes rond de mond van zijn moeder, de wijkende haargrens op het hoofd van zijn broer, zijn vader die zijn hoofd naar voren brengt om een hap van zijn eten te nemen. Juist in die kleine observaties schuilt de humor van het boek.

ANDERS DAN IN HET EERSTE hoofdstuk, waarin het verloop van de zondag van Frits' ontwaken tot en met zijn slapengaan minutieus wordt weergegeven, is de maandag erop al flink gevorderd als hoofdstuk II begint met de zin:

‘De volgende dag reed hij smiddags om half vijf op de fiets van het kantoor, waar hij werkte, naar huis.’

Het weglaten van de apostrof en het aaneenschrijven van de tweede naamval van lidwoord en zelfstandig naamwoord zien we verder op dezelfde pagina terug: ‘Smorgens erheen, savonds er vandaan en naar huis.’ Gerard – of eigenlijk toen nog Simon van het – Reve liep in *De Avonden* al voorzichtig vooruit op de eigenzinnige spelling die hij in latere boeken zou hanteren. (Volgens een mededeling op de site van het Stadsarchief van Amsterdam gebruikte hij de voor- naam Simon ‘omdat hij een bewonderaar was van Simon Vestdijk’. Grond voor deze bewering heb ik niet kunnen vinden.)²

Hoewel het aantal precieze tijdsaanduidingen kleiner is dan in hoofdstuk I – ik noteerde behalve ‘half vijf’ nog ‘half

² <https://www.amsterdam.nl/stadsarchief/stukken/amsterdam-mers/avonden/>, geraadpleegd op 10 oktober 2021.